

موضوع:	تفسیر	پایه:	۸
تاریخ:	۹۶/۰۵/۲۵	ساعت:	۱۶

نام کتاب: جوامع الجامع، سوره‌های مبارکه یوسف و رعد

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریفی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریفی ۲ نمره)

تستی

۱. منظور از «قَائِلٌ» در آیه «قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ...» چه کسی است؟
 ا. شمعون ☐ ب. یهودا ☒ ج. بنیامین ☐ د. یکی از اهالی مدین ☐ **ب ۲۰۵**
- * «... فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْتَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ...»
 ۲. واژه «حاش» به چه معناست؟
 ا. تمجید پروردگار ☐ ب. آرزوی دوری ☐ ج. ستایش علم خداوند ☐ د. تنزیه خداوند از عجز ☒ **د ۲۱۶**
۳. در تفسیر جوامع، در ذیل آیه «قَالَ لَا تُثْرِبْ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ...» کدام واژه، مترادف «لَا تُثْرِبْ» ذکر نشده است؟
 ا. لا عتب ☐ ب. لا مذمة ☐ ج. لا عقوبة ☒ د. لا تعبير ☐ **ج ۲۳۹**
۴. نقش «خَوْفًا وَطَمَعًا» در آیه «هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَشِّئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ» چیست؟
 ا. مفعول به یا حال ☐ ب. مفعول له یا مفعول به ☐ ج. حال یا مفعول له ☒ د. تمیز یا حال ☐ **ج ۲۵۴**

تشریحی

- * «نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ...»
 ۱. دو احتمال صرفی در معنای «قصص» را بنویسید. ب. مراد از «أَحْسَنَ الْقَصَصِ» بودن قرآن چیست؟ **۲۰۷**
- ا. ۱. معنای مصدری؛ ۲. معنای اسم مفعولی. ب. یعنی داستان را به بدیع‌ترین اسلوب و نیکوترین روش و زیباترین نظم، داستان‌سرایی کرده است. یا بدین معناست که قرآن مشتمل بر نکته‌ها و حکمت‌ها و عبرت‌هایی است که در غیر آن وجود ندارد.
- * «... قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ...»
 ۲. ا. تفسیر آیه را بنویسید. ب. در روایات، مراد از «صبر جمیل» چیست؟ **۲۰۹**
- ا. گفت هواهای نفسانی‌تان امر عظیمی برایتان آسان نمود و آزار یوسف را در چشم شما بی‌اهمیت جلوه داده و این جنایت بزرگ را درباره او مرتکب شدید. ب. صبری است که در آن جز به خدا شکایتی نبرند (یعنی شکایت را پیش مخلوق نبرد).

* «وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ...»

۳. ا. دو تفسیری را که برای «وَهَمَّ بِهَا» شده، بنویسید. ب. چرا جواب «لَوْلَا» حذف شده است؟ **۲۱۳**

- ا. ۱. نفس یوسف میل به آمیزش کرد و به دلیل شهوت جوانی، توجهی به زلیخا کرد؛ مثل اینکه بخواهد قصد و تصمیمی بر آن بگیرد و اصولاً اگر چنین تمایلی که به سبب شدتش تصمیم نامیده می‌شود در آدمی وجود نداشته باشد خودداری‌کننده از آن در نزد خدا ممدوح و مأجور نخواهد بود و نیز اگر تصمیم یوسف مانند تصمیم زلیخا می‌بود باز خدا او را چنین نمی‌ستود که او از بندگان با اخلاص ما بود؛
 ۲. نزدیک بود یوسف قصد آن زن کند چنان‌که می‌گویند اگر خوف خدا نمی‌بود او را کشته بودم.
 ب. به قرینه «وَهَمَّ بِهَا» حذف شده است که اصطلاحاً آن را دلیل جواب می‌نامند و از جواب بی‌نیاز می‌کند.

* «وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا ادْخُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَانْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ...»

۴. أ. «ظَنَّ» در آیه به چه معناست؟ ب. دو احتمالی که در مفعول اول (مرجع ضمیر «ه») «أنسى» بیان شده، با معنای آیه بیان کنید. ۲۲۱

أ. علم. ب. ۱. به شرابی یعنی ساقی شراب برای سلطان برمی گردد یعنی شیطان یاد یوسف را از ذهن ساقی فراموشاند و از یادش برد؛ ۲. مرجع ضمیر یوسف است؛ یعنی شیطان ذکر خدا را در این هنگام از یاد یوسف برد که کارش را به غیر خدا واگذار ساخت و به مخلوقی پناهنده شد.

* ﴿وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالشُّوءِ إِلَّا مَرَجِمَ رَبِّي...﴾

۵. دو احتمالی که در گوینده عبارت «وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي» بیان شده نوشته، تفسیر آیه را طبق آن بیان کنید. ۲۳۳

۱. سخن حضرت یوسف علیه السلام است. حضرت بیان می کند که آنچه از امانت داری در وجود اوست از توفیق و کمک خداوندی می باشد. من نفس خویش را از لغزش و خطا تبرئه نمی کنم؛ زیرا اصولاً نفس بسیار به بدی امر می کند مگر بعضی از نفوس؛ ۲. سخن همسر عزیز مصر است؛ یعنی آنچه گفتم، برای این بود که یوسف بدانند من در پنهانی به او دروغ نگفتم و درباره آنچه از او سؤال شدم راست گفتم اما در عین حال خودم را از خیانت به او تبرئه نمی کنم؛ زیرا هنگامی که به او نسبت زنا دادم و زندانی اش کردم به او خیانت کردم و منظورش معذرت خواهی از کارهایی بود که انجام داده بود.

* ﴿قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يَوْسُفُ فِي نَفْسِهِ...﴾ ۲۳۳

۶. أ. صحیح ترین دیدگاهی را که درباره نسبت دزدی دادن برادران به حضرت یوسف علیه السلام بیان شده، بنویسید. ب. منظور از ضمیر «له» در «أَخٌ لَهُ» کیست؟ أ. درست ترین اقوال آن است که یوسف در دوران کودکی بعد از اینکه مادرش از دنیا رفت تحت حضانت عمه اش قرار گرفت. عمه اش او را به شدت دوست می داشت چنان که نمی خواست او را از خود جدا سازد اما وقتی که مقداری رشد کرده، یعقوب می خواست او را پیش خود ببرد، عمه که از این ماجرا ناراحت بود، به بهانه ای یوسف را متهم کرد که کمر بند را دزدیده و باید اینجا زندانی شود و او را پیش خود نگاه داشت. ب. بنیامین.

* ﴿قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يَوْسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا...﴾ ۲۳۷

۷. أ. توضیح دهید چرا حرف نفی از «تَفْتَأُ» حذف شده است؟ معنای «لا تَفْتَأُ» چیست؟ ب. عبارت «حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا» به چه معناست؟ أ. به دلیل عدم اشتباه حذف شده است؛ زیرا اگر معنای اثبات باشد باید با لام قسم و نون تأکید آورده می شد (لَتَفْتُنَّ). معنا: لا تزال است یعنی پیوسته. ب. به معنای نزدیک به هلاکت یا مشرف به مرگ است.

* ﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ...﴾ (رعد/۲)

۸. دو وجهی را که در نقش جمله «تَرَوْنَهَا» گفته شده بنویسید. معنای آیه را بر اساس هر کدام از احتمالات بنویسید. ۲۴۸

۱. جمله استینافیه است یعنی شما آسمان ها را چنان می بینید که نه در پایین ستونی دارد و نه از بالا به جایی متصل است؛ ۲. صفت برای «عَمَدٍ» است که به صورت عُمَد نیز خوانده شده است یعنی بدون ستون هایی که دیده شود و فقط قدرت خداست که آنها را نگهداری می کند.

* ﴿... وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ...﴾ (رعد/۲۲) ۲۶۰

۹. أ. مراد از «انفاق سِرِّ و علانیة» چیست و انفاقات مستحب و واجب با کدام یک تناسب دارد؟ ب. تفسیر «يَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ» را بنویسید. أ. تقدیم قید اول ناظر به انفاق مستحب است که فضیلت در پنهان بودن آن است؛ اما انفاق های واجب بهتر است که آشکار باشد تا گمان به ترک واجب منتفی شود. ب. با انجام دادن کارهای نیک، بدی ها را می زدایند و دفع می کنند؛ چنان که در حدیث وارد شده که بعد از هر گناه، حسنه ای انجام ده تا آن را محو سازد.